

КВАСНИЦЯ Ірина

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0003-1718-3301>
 e-mail: irishakvas@gmail.com

ХІМІЧ Віта

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0001-8150-4769>
 e-mail: vita.chimich@ukr.net

КВАСНИЦЯ Олег

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0003-2478-915X>
 e-mail: oleg.kvasnitsa@ukr.net

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ТРЕНЕРА З ГІМНАСТИКИ

У статті актуалізується питання професійної майстерності тренерів з гімнастики, яка розглядається як багатокомпонентна категорія. Аналіз показав, що сформована професійна майстерність тренера є запорукою його затребуваності та конкурентоспроможності в професійній сфері. Для визначення структурних компонентів професійної майстерності тренера з гімнастики, обґрунтовано ключові вимоги до його професійної діяльності. Визначено, що професійна майстерність тренера з гімнастики охоплює теоретико-методичну, практичну, психолого-педагогічну, організаційно-управлінську, діагностико-аналітичну та дослідницьку компетентність.

З'ясовано, що теоретико-методична компетентність забезпечує ефективність навчально-тренувального процесу через сформованість теоретичних знань, розуміння дидактичних принципів і вміння застосовувати сучасні методи тренування у практичній діяльності тренера з гімнастики. Практична компетентність тренера охоплює технічну майстерність, методичну гнучкість та здатність забезпечувати безпеку гімнастів, що дозволяє ефективно проводити навчально-тренувальний процес. Наголошується, що ця складова дозволяє тренеру сприяти розвитку фізичної підготовки та технічних навичок спортсменів, підтримуючи їхню впевненість і мотивацію до досягнення спортивних результатів у видах гімнастики. Психолого-педагогічна компетентність є багатогранною складовою професійної майстерності тренера з гімнастики, яка охоплює вміння мотивувати спортсменів, створювати сприятливе психологічне середовище та застосовувати сучасні педагогічні й психологічні технології у підготовці спортсменів. Організаційно-управлінська компетентність тренера з гімнастики охоплює планування тренувального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей спортсменів, ефективну комунікацію з усіма учасниками спортивного середовища, управління спортивною групою. Діагностико-аналітична компетентність передбачає здатність об'єктивно оцінювати результати спортсменів, застосовувати сучасні технології моніторингу та функціональної діагностики, а також здійснювати самоаналіз власної професійної діяльності. Дослідницька компетентність тренера з гімнастики включає знання новітніх методів, використання сучасних технологій і адаптацію їх до індивідуальних потреб спортсменів.

Доведено, що структурні компоненти професійної майстерності тренера з гімнастики створюють комплексну основу для його ефективної роботи, сприяючи гармонійному розвитку спортсменів і досягненню високих результатів у спорті.

Ключові слова: професійна майстерність, тренер, гімнастика, компетентність

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

На сучасному етапі розвитку освіти одним із ключових завдань є підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних відповідати вимогам сучасного ринку праці. Питання підготовки кадрового потенціалу у сфері фізичної культури і спорту набуває актуальності за сучасних реалій українського сьогодення – нагальна потреба у фахівцях професійного, олімпійського, адаптивного та

масового спорту, активне залучення дітей і молоді до рухової активності, здорового способу життя. Безумовно, високий рівень професійної компетентності та кваліфікації фахівця з фізичної культури і спорту є запорукою його затребуваності та конкурентоспроможності в професійній сфері. У зв'язку з цим особливого значення набуває удосконалення загальноосвітньої, наукової та професійної підготовки, що відповідає сучасним тенденціям фундаменталізації освіти. В останні роки

особлива увага приділяється якості професійної підготовки, основним завданням якої є формування компетентності, професійної майстерності майбутнього тренера-викладача, здатності адаптуватися до сучасних мінливих умов професійної діяльності, що сприятиме його особистісному розвитку та майбутньому кар'єрному зростанню [6].

Наразі розвиток гімнастики супроводжується постійним зростанням складності вправ, збільшенням структурної варіативності рухових дій спортсменів та суттєвим підвищенням рівня спортивної конкуренції. Очевидним є підвищення вимог до технічної, фізичної, психологічної та функціональної підготовленості спортсменів. Безумовно, підготовка гімнастів є комплексним процесом, де всі аспекти тренувальної діяльності інтегруються в єдину систему, що забезпечує досягнення високих спортивних результатів. Важливу роль у цьому відіграє тренер, який виступає ключовою фігурою у навчанні та удосконаленні рухових навичок гімнаста. Ефективність його діяльності значною мірою залежить й від здатності враховувати індивідуальні особливості спортсменів, визначати рівень їхньої спортивної майстерності, мотивації та психологічного стану під час навчально-тренувального процесу та підготовки до змагань.

Незважаючи на високу значущість професійної компетентності тренера з гімнастики, на практиці часто спостерігається недостатній рівень її розвитку. Це зумовлює необхідність глибокого аналізу структурних компонентів, що визначають професійну майстерність тренерів з гімнастики, а також розробки ефективних методичних підходів для її вдосконалення.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема формування та розвитку професійної діяльності тренерів є актуальною й висвітлена у працях низки науковців. Основою даного дослідження стали фундаментальні роботи В. Платонова, М. Дутчака, Н. Ничкало, Ю. Щкрєбтія, В. Костюкевича, М. Линця та інших вітчизняних науковців. Теоретико-методологічні аспекти професійної підготовки та компетентності майбутніх фахівців сфери фізичної культури і

спорту відображені у наукових працях Ю. Лянного, Л. Сущенко, М. Пітина, О. Тимошенко, А. Сватська, Є. Павлюка тощо.

Дослідження різних аспектів професійної майстерності тренера також знайшли відображення в науковій літературі. Зокрема, В. Скрипич обґрунтував ключові чинники професійної майстерності тренера з обраного виду спорту, зазначивши, що основу процесу її формування складає широкий спектр когнітивних і практичних умінь та навичок, необхідних для ефективної діяльності [10]. М. Данилко та В. Толкач у дослідженнях аналізували структуру та зміст тренерської діяльності, а також особливості управлінських функцій в роботі фахівця сфери фізичної культури і спорту [4].

Водночас досліджень, присвячених професійній майстерності тренерів з гімнастики, наразі вкрай мало. Окремі аспекти цієї проблеми розглядали І. Сиваш та Ю. Лахман, які розробили модель професійної діяльності тренера з художньої гімнастики, враховуючи досвід провідних тренерів з художньої гімнастики [8].

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій дозволяє стверджувати, що професійна діяльність тренера є багатогранною. Вона спрямована не лише на вдосконалення фізичних, психічних і функціональних можливостей спортсмена, а й на розробку ефективних методів спортивної підготовки, популяризацію активного способу життя та формування особистості, залученої до загальнолюдських цінностей та ідеалів фізичної культури і спорту.

Як у будь-якому виді спорту, у гімнастиці високі результати залежать не лише від фізичних можливостей спортсмена, а й від ефективності тренувального процесу, організацію та якість якого забезпечує тренер. Він виконує не лише функцію технічного наставника, а й виступає як педагог, мотиваційний лідер і психолог, здатний формувати у гімнастів стійкість до стресових ситуацій змагальної діяльності, прагнення до постійного самовдосконалення та досягнення найвищих спортивних результатів.

Отже, професійна майстерність тренера з гімнастики є комплексною категорією, дослідження якої є актуальним питанням спортивної науки, а визначення її ключових компонентів сприятиме вдосконаленню підготовки майбутніх фахівців з фізичної

культури і спорту. Це, у свою чергу, забезпечить підвищення ефективності діяльності тренерів з різних видів гімнастики, що матиме практичне значення для покращення результативності спортсменів.

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Враховуючи вищевикладений аналіз, зауважимо, що попри значний внесок науковців у дослідження професійної майстерності тренерів, низка аспектів залишається недостатньо вивченою. Зокрема, більшість наукових праць зосереджені на загальних підходах до підготовки фахівців, тоді як детальний аналіз окремих структурних компонентів професійної майстерності тренерів з гімнастики досі не отримав належної уваги.

Крім того, важливим, але ще не достатньо дослідженим аспектом є питання єдиних стандартів щодо компетентностей, які визначають ефективність роботи тренера з різних видів гімнастики.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета дослідження полягає у виокремленні структурних компонентів професійної майстерності тренера з гімнастики.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сучасний розвиток спорту вимагає високого рівня підготовки спортсменів, оскільки спортивні результати постійно зростають, удосконалюються методики тренувань, а також змінюється спортивне обладнання. Це призводить до підвищення рівня конкуренції та вимагає безперервного розвитку системи підготовки спортсменів. Одним із ключових елементів цієї системи є висококваліфікований фахівець, адже досягнення високих результатів неможливе без належного рівня професіоналізму тренера-викладача.

Види спорту, які умовно об'єднують терміном «гімнастика», а саме: спортивна гімнастика (чоловіча, жіноча), художня гімнастика, стрибки на батуті, спортивна

акробатика, спортивна аеробіка, функціонують під егідою Української федерації гімнастики. Кожен із видів є технічно складним, і досягнення високих результатів у них залежать від максимальної реалізації індивідуальних можливостей гімнастів, а також від ефективності впроваджених методів підготовки спортсменів. Слід зазначити, що зростання рівня спортивної конкуренції у різних видах гімнастики сприяло суттєвому зниженню віку початкової базової підготовки спортсменів. Наразі 80% гімнасток становлять особи молодші 18 років, переважна більшість із них – у віці від 9 до 16 років. Наукові дослідження свідчать, що значна кількість гімнасток досягає змагального піку в середньому та пізньому підлітковому віці, тоді як чоловіки-гімнасти, як правило, демонструють свої найвищі результати у віці близько 20 років.

Очевидно, що тренер відіграє ключову роль у розвитку особистості спортсменів, забезпечуючи не лише формування технічних умінь і навичок, а й розвиток психологічної стійкості, мотивації та ціннісних орієнтирів у своїх вихованців.

Аналізуючи вимоги до професійної діяльності, тренер з гімнастики повинен:

- володіти методами діагностики спортивних здібностей та здійснювати науково обґрунтований відбір перспективних дітей до груп початкової підготовки;

- уміти використовувати об'єктивні засоби та методи оцінювання рівня загальної та спеціальної підготовленості гімнастів, зокрема оцінювати й антропометричні, функціональні, фізичні та психічні характеристики;

- розуміти закономірності фізичного розвитку організму, враховувати сенситивні періоди фізичного, психологічного та морфофункціонального розвитку;

- уміти аналізувати спортивно-технічні результати, оцінювати їхню динаміку та відповідність модельним характеристикам гімнастів на різних етапах підготовки;

- здійснювати прогнозування спортивних досягнень, коригувати індивідуальні плани підготовки та застосовувати перспективне планування тренувального процесу.

Відповідно, для реалізації своїх професійних обов'язків тренер повинен володіти високим рівнем професійних знань

та навичок, а також достатнім рівнем педагогічних здібностей, що визначаються сукупністю особистісних якостей, методичних навичок та комунікативних умінь [5]. На нашу думку, професійні здібності тренера – це інтегральний феномен, що включає: уміння здійснювати індивідуалізований підхід у навчанні спортсменів, ефективно використання мотиваційних технологій, володіння навичками психолого-педагогічної підтримки, створення сприятливого соціально-психологічного клімату в спортивному колективі тощо.

Безумовно, успішність підготовки гімнастів значною мірою залежить від рівня компетентності тренера, його здатності поєднувати науково обґрунтовані методики підготовки, враховувати вікові та індивідуальні особливості спортсменок та спортсменів, прогнозувати результати та створювати оптимальні умови для досягнення високих спортивних результатів.

Таким чином, професійна майстерність тренера з гімнастики охоплює широкий спектр компетентностей, які можна розділити на такі основні складові (рис. 1).

Кожна з цих складових взаємопов'язана і визначає загальний рівень професійної майстерності тренера.

Однією з ключових складових професійної майстерності тренера з гімнастики є теоретико-методична компетентність, яка визначає ефективність навчально-тренувального процесу. Поняття методичної компетентності охоплює сформованість у фахівця системи теоретичних знань з обов'язкових компонентів професійної підготовки, розуміння дидактичних принципів, методів й засобів тренувального процесу. Ці знання спрямовані на їх подальше ефективно застосування у професійній діяльності тренера. Термін «теоретико-методична компетентність фахівця» широко використовується в наукових дослідженнях, розглядаючись як окремий компонент професійної підготовки або як інтегральна складова методології певного виду спорту [2, 5, 8].

Практична компетентність тренера з гімнастики охоплює широкий спектр навичок і здібностей, що дозволяють забезпечити якісний навчально-тренувальний процес,

підтримку спортсменів і досягнення високих результатів. Досконале володіння технікою виконання базових і складних елементів гімнастики, забезпечує візуальне пояснення рухів, що сприяє кращому засвоєнню юними спортсменами правильної техніки виконання рухових елементів, акцентуючи увагу на ключових фазах руху [3]. Формування практичної компетентності спрямоване на уміння тренера з гімнастики створювати індивідуалізовані програми тренувань, які відповідають віку, рівню підготовки, фізичному стану та перспективам спортсмена; регулювати навантаження залежно від рівня психофізіологічних показників гімнастів, їхньої адаптації до тренувань і ризику перевтоми; уміння вчасно виявляти технічні помилки під час виконання вправ чи елементів, аналізувати причини їх появи та знаходити ефективні способи корекції, забезпечувати методичний підхід до виправлення помилок [2, 9]. Отже, практична компетентність тренера з гімнастики поєднує в собі технічну майстерність, методичну гнучкість та здатність забезпечувати безпеку спортсменів. Ці складові дозволяють тренеру не лише формувати належну фізичну підготовку й технічні навички своїх вихованців, але й підтримувати їхню впевненість у власних силах та бажання досягати успіху в гімнастиці.

Психолого-педагогічна компетентність фахівця фізичної культури і спорту, зокрема вміння мотивувати вихованців та створювати сприятливе психологічне середовище, є предметом дослідження низки науковців. С. Черевко досліджував шляхи підвищення психолого-педагогічної компетентності тренерів через удосконалення підготовки фахівців й підвищення їхньої кваліфікації. Особливу увагу він приділив процесу моделювання освітнього середовища відповідно до положень Національної рамки кваліфікацій (НРК) та забезпечення відповідності освітньо-професійних програм, які розробляються та впроваджуються закладами вищої освіти [10]. Переважна більшість науковців психолого-педагогічну компетентність тренера розглядають здебільшого через призму педагогічної складової його професійної діяльності [3, 4]. Водночас існують дослідження, у яких основні аспекти психолого-педагогічної компетентності тренера розглядаються через

зміст і особливості особистісних якостей тренера, що впливають із специфіки його роботи та є значущими для успішної спортивної діяльності [8].

Теоретико-методична компетентність

- знання основ базових дисциплін професійної підготовки: анатомії, фізіології, біомеханіки;
- знання основ гімнастики, її різновидів;
- володіння сучасними методами та технологіями навчання гімнастичних вправ;
- розуміння принципів побудови тренувального процесу та періодизації підготовки спортсменів

Практична компетентність

- уміння демонструвати технічні елементи обраного виду гімнастики;
- здатність адаптувати методику тренування до індивідуальних особливостей спортсменки/спортсменки;
- уміння коригувати помилки при виконанні вправ, елементів та запобігати травмам

Психолого-педагогічна компетентність

- знання про вікові, гендерні й індивідуальні психологічні особливості гімнастів, які впливають на сприйняття тренувального процесу;
- формування мотивації та психологічної стійкості спортсменів;
- створення сприятливого психологічного клімату, навички ефективної комунікації;
- здатність до виховання морально-етичних принципів вихованців тощо

Організаційно-управлінська компетентність

- уміння планувати та організовувати тренувальний процес гімнастів;
- здатність до ефективної взаємодії зі спортсменами, батьками, іншими тренерами команди, спортивними судьями, адміністрацією;
- здатність керувати спортивною групою, дисциплінувати спортсменів

Діагностико-аналітична компетентність

- уміння аналізувати результати спортсменів та коригувати тренувальний процес;
- уміння застосовувати сучасні технології моніторингу фізичного стану гімнастів;
- здійснювати оцінювання власної професійної діяльності

Дослідницька (інноваційна) компетентність

- здатність до використання інноваційних методів і технологій у підготовці спортсменів;
- уміння інтегрувати наукові досягнення у тренувальний процес;
- здатність проводити науково-практичні дослідження задля вдосконалення методики проведення навчально-тренувального процесу

Вважаємо, що психолого-педагогічна компетентність тренера з гімнастики ґрунтується на глибоких знаннях особливостей виду спорту, володінні сучасними педагогічними та психологічними технологіями гуманістичного спрямування, індивідуалізованим підходом до спортсменів. Ефективність у розв'язанні складних і багатогранних завдань тренерської діяльності досягається шляхом гармонійного поєднання особистісних якостей тренера, його відповідальної громадянської позиції, високих морально-етичних принципів, що створюють основу для формування професійної майстерності.

Організаційно-управлінська компетентність тренера з гімнастики є одним з ключових факторів підготовки спортсменів і передбачає наявність низки важливих умінь і навичок. При плануванні тренувального процесу гімнастів тренер повинен уміти враховувати вікові особливості, індивідуальний рівень підготовки спортсменів, що передбачає визначення цілей і завдань тренувального циклу, підбір оптимальних методів і засобів тренування, а також контроль за їх виконанням [6, 7]. Не менш важливим аспектом організаційно-управлінської компетентності є здатність тренера до ефективної комунікації та взаємодії із спортивними судьями, що обслуговують змагання, адміністрацією спортивного клубу, ДЮСШ, федерації тощо. Тренер повинен також уміти налагоджувати позитивні міжособистісні стосунки, вирішувати конфліктні ситуації тощо. У гімнастиці, особливо при роботі з юними спортсменами, значну роль відіграє співпраця з батьками [1, 3]. Означена компетентність також передбачає здатність тренера до ефективного керування спортивною групою, створюючи сприятливі та безпечні умови для навчально-тренувальної діяльності. Не менш важливим є уміння сформулювати у спортсменів почуття відповідальності, самостійності та здатності до самоорганізації. Відповідно, організаційно-управлінська компетентність включає управлінський, менеджерський, рефлексивний та знанневий компоненти.

Діагностико-аналітична компетентність тренера є важливою для оптимізації тренувального процесу та досягнення високих спортивних результатів у будь-якому

виді гімнастики, оскільки тренер повинен вміти об'єктивно оцінити виступи спортсменів на змаганнях, виявити сильні та слабкі сторони гімнастів, причини невдалих результатів. На основі подібного аналізу відбувається коригування тренувального процесу, вносяться зміни у плани, методи і засоби підготовки [2, 7]. Зважаючи на реалії сучасного спорту тренер повинен володіти сучасними технологіями моніторингу стану спортсменів, зокрема методами функціональної діагностики, інструментальними методами оцінювання рухових якостей, а також інформаційними технологіями для обробки та аналізу отриманих даних. Використання сучасних технологій дає можливість своєчасно виявити ознаки перевтоми, перенавантаження, а також оптимізувати тренувальні навантаження гімнастів [1]. Не менш значущим елементом діагностико-аналітичної компетентності є здатність тренера до самоаналізу та оцінювання власної професійної діяльності. Тренер повинен уміти аналізувати ефективність запроваджених тренувальних програм, методичних прийомів та управлінських рішень, а також визначати шляхи їх удосконалення, що передбачає регулярне підвищення кваліфікації, самовдосконалення, вивчення фахової наукової літератури, обмін досвідом тощо [2]. Отже, сформована діагностико-аналітична компетентність дозволяє тренеру з гімнастики приймати ефективні рішення, які ґрунтуються на об'єктивних даних, що, безумовно, сприятиме підвищенню ефективності його професійної діяльності.

Сформована дослідницька компетентність тренера з гімнастики, на нашу думку, сприятиме забезпеченню стабільного прогресу та конкурентоспроможності спортсмена в умовах сучасного динамічного розвитку гімнастики. Не викликає сумнів, що сучасний тренер має бути обізнаним з новітніми методиками тренувань, сучасними фітнес-технологіями, що застосовуються у підготовці гімнастів. Не менш важливим є уміння тренера використовувати у професійній діяльності планшети, смартфони, пульсоксиметри, фітнес-браслети, 3-D технології, віртуальних тренажерів та іншого інструментарію [2, 6, 9]. Водночас, важливим є вміння адаптувати ці

технології до індивідуальних потреб гімнастів, враховуючи їх вік, рівень підготовки та інші персональні особливості. Позитивний аспект діяльності тренера вбачається в його умінні проводити наукові дослідження, працювати з науковою літературою та застосовувати результати наукових досліджень у власній практиці. Відповідно, дослідницька (інноваційна) компетентність дає можливість тренеру не лише ефективно використовувати сучасні інновації та наукові досягнення у практичній діяльності, а й самостійно розробляти нові ефективні методи тренування, що відповідають вимогам сучасного спорту та індивідуальним потребам гімнастів.

6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Узагальнюючі результати наукового пошуку, можна зробити висновок, що професійна майстерність тренера з гімнастики є багатокомпонентною категорією, що охоплює теоретико-методичну, практичну, психолого-педагогічну, організаційно-управлінську, діагностико-аналітичну та дослідницьку компетентність. Сформованість зазначених структурних компонентів сприятиме підвищенню ефективності професійної діяльності тренера, оптимізації тренувального процесу та досягненню високих спортивних результатів гімнастів.

Відтак, можна впевнено стверджувати, що теоретико-методична компетентність є ключовою складовою професійної майстерності тренера з гімнастики, що забезпечує ефективність навчально-тренувального процесу через сформованість теоретичних знань, розуміння дидактичних принципів і вміння застосовувати сучасні методи тренування у практичній діяльності.

Практична компетентність тренера з гімнастики охоплює технічну майстерність, методичну гнучкість та здатність забезпечувати безпеку спортсменів, що дозволяє ефективно проводити навчально-тренувальний процес. Вона включає досконале володіння технікою виконання елементів гімнастики для візуального пояснення рухів, індивідуалізацію програм тренувань відповідно до особливостей

спортсменів, регулювання навантажень залежно від психофізіологічних показників, а також корекцію технічних помилок. Сформована складова дозволяє тренеру сприяти розвитку фізичної підготовки та технічних навичок спортсменів, підтримуючи їхню впевненість і мотивацію до досягнення спортивних результатів у видах гімнастики.

Психолого-педагогічна компетентність є багатогранною складовою професійної майстерності тренера з гімнастики, яка охоплює вміння мотивувати спортсменів, створювати сприятливе психологічне середовище та застосовувати сучасні педагогічні й психологічні технології у підготовці спортсменів. Крім педагогічної складової, психолого-педагогічна компетентність тренера включає особистісні якості, які є ключовими для ефективного вирішення завдань тренерської діяльності. Успішна робота тренера ґрунтується на гармонійному поєднанні професійних знань, високих морально-етичних принципів та індивідуалізованого підходу до кожного спортсмена.

Організаційно-управлінська компетентність тренера з гімнастики охоплює планування тренувального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей спортсменів, ефективну комунікацію з усіма учасниками спортивного середовища, управління спортивною групою, створення безпечних умов для тренувань та розвиток у спортсменів самостійності й відповідальності.

Діагностико-аналітична компетентність тренера з гімнастики передбачає здатність об'єктивно оцінювати результати спортсменів, аналізувати сильні й слабкі сторони змагальних виступів, застосовувати сучасні технології моніторингу та функціональної діагностики, а також здійснювати самоаналіз власної професійної діяльності. Ця компетентність забезпечує можливість своєчасного коригування тренувального процесу, оптимізації навантажень і вдосконалення тренерських методик, що сприяє досягненню високих спортивних результатів у гімнастів.

Дослідницька компетентність тренера з гімнастики є чинником забезпечення прогресу та конкурентоспроможності спортсменів. Вона включає знання новітніх методик, використання сучасних технологій і

адаптацію їх до індивідуальних потреб спортсменів. Тренеру доцільно проводити наукові дослідження, аналізувати фахову літературу й застосовувати інновації у практичній діяльності. Завдяки цьому він може як ефективно впроваджувати сучасні досягнення, так і створювати нові тренувальні

методики, які відповідають вимогам сучасного спорту.

Загалом, структурні компоненти професійної майстерності тренера з гімнастики створюють комплексну основу для його ефективної роботи, сприяючи гармонійному розвитку спортсменів і досягненню високих результатів у спорті.

Література

1. Бермудес, Д., Балашов, Д., Стасенко, О. (2024). Факторний аналіз спеціальної фізичної підготовленості гімнастів 8–10 років. *Rehabilitation & Recreation*, 18(2), 189–202.
2. Верняєв, О. (2021). *Індивідуалізація спеціальної підготовки гімнастів високої кваліфікації в багатоборстві*. Дисер...канд. наук з фіз.вих та спорту. Київ : Національний університет фізичного виховання і спорту України, 186.
3. Грибан, Г. (2023). Професійно-комунікативна компетентність як одна з вимог формування особистості сучасного тренера. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 3(162), 107–113.
4. Данилко, М., Толкач, В. (2010). Професійна підготовка фахівців фізичної культури та спорту. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 2(10), 22–26.
5. Квасниця, І., Ференчук, Б., Цісар, В., Дмитришин, Н. (2022). Когнітивний компонент у контексті формування конкурентоспроможності майбутнього фахівця фізичної культури і спорту. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 88, 96–100.
6. Квасниця, І., Хіміч, В., Дмитришин, Н. (2023). Формування професійної майстерності майбутнього тренера-викладача у процесі фахової підготовки. *Молодь і ринок*, 4 (212), 58–64.
7. Латишев, М., Квасниця, О., Квасниця, І., Спесивих, О. (2019). Прогнозування: методи, критерії та спортивний результат. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 1, 39–48.
8. Сиваш, І., Лахман, Ю. (2019). Моделювання професійної діяльності тренера з художньої гімнастики. URL: <https://surl.li/xffvzh>
9. Скрипич, В. Обґрунтування структурних компонентів професійної майстерності тренера з виду спорту. URL: <https://surl.li/jrlqgx>
10. Черевко, С. (2017) Удосконалення професійно-педагогічної компетентності тренерів-викладачів у процесі підвищення кваліфікації засобами формальної і неформальної освіти. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*, 1(13), 289–295.

References

1. Bermudes, D., Balashov, D., Stasenko, O. (2024). Faktornyi analiz spetsialnoi fizychnoi pidhotovlenosti himnastiv 8–10 rokov. *Rehabilitation & Recreation*, 18(2), 189–202
2. Verniaiev, O. (2021). Indyvidualizatsiia spetsialnoi pidhotovky himnastiv vysokoi kvalifikatsii v bahatoborstvi. Dyser...kand. nauk z fiz.vykh ta sportu. Kyiv : Natsionalnyi universytet fizychnoho vykhovannia i sportu Ukrainy, 186.
3. Hryban, H. (2023). Profesiino-komunikatyvna kompetentnist yak odna z vymoh formuvannia osobystosti suchasnoho trenera. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 3(162), 107–113.
4. Danylko, M., Tolkach, V. (2010). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv fizychnoi kultury ta sportu. *Fizychne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi*, 2(10), 22–26.
5. Kvasnytsia, I., Ferenchuk, B., Tsisar, V., Dmytryshyn, N. (2022). Kohnityvnyi komponent u konteksti formuvannia konkurentospromozhnosti maibutnoho fakhivtsia fizychnoi kultury i sportu. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 88, 96–100.
6. Kvasnytsia, I., Khimich, V., Dmytryshyn, N. (2023). Formuvannia profesiinoi maisternosti maibutnoho trenera-vykladacha u protsesi fakhovoi pidhotovky. *Molod i rynek*, 4 (212), 58–64.
7. Latyshev, M., Kvasnytsia, O., Kvasnytsia, I., Spesyvykh, O. (2019). Prohnozuvannia: metody, kryterii ta sportyvnyi rezultat. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*, 1, 39–48.
8. Syvash, I., Lakhman, Yu. (2019). Modeliuvannia profesiinoi diialnosti trenera z khudozhnoi himnastyky. URL: <https://surl.li/xffvzh>
9. Skrypych, V. Obhruntuvannia strukturnykh komponentiv profesiinoi maisternosti trenera z vydu sportu. URL: <https://surl.li/jrlqgx>
10. Cherevko, S. (2017) Udoskonalennia profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti treneriv-vykladachiv u protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii zasobamy formalnoi i neformalnoi osvity. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia*, 1(13), 289–295

Abstract

KVASNYTSIA Iryna, KHIMICH Vita, KVASNYTSIA Oleh
Khmelnyskyi National University

STURCTURAL COMPONENTS OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF A GYMNSTATICS COACH

The article examines the multifaceted concept of professional competencies among gymnastics coaches. The analysis indicates that well-developed professional competencies are crucial for ensuring a coach's employability and competitiveness within the field. To identify the structural components of these competencies, key professional requirements were substantiated. The study establishes that the professional competencies of gymnastics coaches encompass six core domains: theoretical and methodological knowledge, practical expertise, psychological and pedagogical competence, organizational and managerial skills, diagnostic and analytical abilities, and research competence.

The study revealed that theoretical and methodological competence is essential for enhancing the effectiveness of the educational and training process. This competence entails the development of theoretical knowledge, an understanding of didactic principles, and the ability to apply contemporary training methods in the practical activities of gymnastics coaches. Practical competence encompasses technical proficiency, methodological adaptability, and the capacity to ensure gymnast safety, thereby facilitating the efficient execution of educational and training processes. Notably, this component enables coaches to foster the physical fitness and technical skills of athletes while supporting their confidence and motivation to achieve success in gymnastics. Psychological and pedagogical competence represents a multifaceted component of a coach's professional skills, comprising the ability to motivate athletes, establish a supportive psychological environment, and apply modern pedagogical and psychological strategies in training. Organizational and managerial competence involves planning training sessions tailored to athletes' individual characteristics, maintaining effective communication with stakeholders in the sports environment, and managing a sports group. Diagnostic and analytical competence requires the ability to objectively assess athletes' performance, utilize modern monitoring and functional diagnostic technologies, and conduct self-reflection on professional practice. Lastly, research competence entails familiarity with contemporary methods, the application of modern technologies, and their adaptation to the individual needs of athletes.

It has been established that the structural components of a gymnastics coach's professional competence constitute a comprehensive foundation for facilitating the harmonious development of athletes and achieving high-performance outcomes in sports.

Keywords: professional competence, coach, gymnastics, competence.

Стаття надійшла до редакції 04.02.2025 р.